

Şehir Üstüne Söylenemeyen

– MehmetALİ · 21 Temmuz 2011

Şehirlerin canlı olduğu ve insan gibi yaşadığı, bir ömre sahip bulunduğu, devamlılığının özene ve medeniyete bağlılığı hususunda bir önem arz ettiğini bilmeyen yok, gibi. Bu sebeple, şehirler hakkında anlatılanların kitaplaştığını, bu üzerinden asırlar geçen çalışmaların bugüne ışık tuttuğunu, hala eski tazeliğini koruduğunu belirtmeye gerek var mı?

Şehirler hakkında anlatılan kimi bilgilerin dilden dile aktarmalarda efsanelerle iç içe özellikler kazandığını, anlatılanla görünenin, bilinenle duyulanın arasında bazen tezatlar olduğu da herkesin bilgisi dahilindedir.

Şehir Tarihçiliği hakkında uzun bir zamandır yazmaya çalıştığımız kimi bilgiler, sadece gönülden geçenin dışı vurumdur. Bu sebeple amacımız, herkesin yaşadığı şehrine sahip çıkma, unutulmak üzere olanın hatırlanması, mevcut eserlerin korunması ve düne saygının işareti olarak bu değerlerin geleceğe miras bırakılması için çalışmaların yürütülmesidir.

Kimi zaman doktorların kendi yazdıkları reçeteleri okuyamadıkları ve "Bu reçeteyi kim yazdı?" diyerek, yazdıklarını okumakta zorluk çektikleri, esprili biçimde dile getirilir. Bizim tabiileri eleştirmemiz söz konusu olamaz, elbet. Arada kurmak istediğimiz bağ, şudur: Kimi şehir hakkında karar verenler, bir zaman sonra verdikleri karar karşısında şaşırır ve bu kararı kimin aldığını merak eder, durur.

Diyarbakır Kalesi'nin içinde bulunduğu içler acısı durum ve zamanla tahribin oluşu, yapılan onarımların orijinalitesine, kimliğine uygun olmayışı karşısında bir şeylerin yapılıyor görüntüsü, ister istemez binlerce yıllık bir geçmişe sahip İç Kale ile 600'lü yıllardan bu güne gelen İkinci Kale hakkında insanın hüzünlenmemesi mümkün mü?

Dünyanın kitabe zenginliği açısından ilk sırada ve sağlamlık, ayakta durma yönüyle başta gelen kalesi hakkında bu denli kötümser düşünmemiz, diğer kalelerin ne durumda olduğuna dair insanı, kanaat sahibi kılar.

Şehir merkezinde Diyarbakır Kalesi'ndeki kaçak kazıların devamlılığı, artık gecekondulaşmanın önünü kesmişe benzer. Toplu konut ve şehrin yeniden ıslahı hususunda yapılan çalışmaları bir yana bırakırsak, kaçak kazıların önünün kesilmesi gerekir. Bunun için öncelikle kalenin dört bir yanında güvenlik amaçlı çalışanların bulunması zorunlu olmuştur. İzbe-tenha, herkesin gitmediği metruk burçlarda, burçlarla iç içe yapılan gecekonduların içinden burçlara uzayan kimi kazıları, görmemezlikten gelme, Parmağım kör gözüne misali bir durum arz ediyor.

Şehrin değerlerine sahip çıkma ve bunu her kesime yayma aşamasında eli kalem tutanların işi, bu şehirde ve diğer şehirlerde öncelikle bizim açımızdan bu olmalıdır. Elbette bu şehrin denilebilir ki kendisine mahsus kimi durumlarla iç içe olduğu muhakkaktır. İşin iktisadî ve siyasî boyutu, dolaylı olarak dile getirilse bile, sanata, edebiyata, tarihe, kültüre duyarlı insanlar için esas olan üzerinde durulan konudur.

Bu sebeple Diyarbakır Kalesi'nin özenle elden geçirilerek, bir-iki burç değil, esaslı biçimde bir beş yıllık zaman diliminde onarılması, eski ihtişamına kavuşturulması, bölgede çekilen işsizlik için bir istihdam

oluşturacak, ekonomik açıdan yaşanan çıkmaz ortadan kalkacak ve bunun turizme kazandırılmasıyla işsizlik boyutu oldukça minimum hale gelecektir. Bu şehirden göç etmenin azalmasına, ailelerin birbirinden kopmamasını sağlayacak, kimi olumsuz durumların da önüne sed çekecektir.

Bizim Diyarbakır Kalesi'ne bakış açımız sadece bununla sınırlı değildir. Dünden günümüze gelen birçok kitabe yeniden okunarak, tercüme edilmeli, kale hakkında çalışmalar kitaplaştırılmalı, fotoğraflarla kalenin dünyaya tanıtılması sağlanmalı, Roma'dan İslam'a geçiş döneminden bu güne kadar burçlarda ve bedenlerde (surlarda) yer alan kabartmalar tanıtılmalıdır. Madem arzulanan turizm ise turizme geçişin zorlukları da bir bir aşılmalı, bunun alt yapısı sağlam bir zemine oturtulmalıdır.

Bugüne kadar anlatılan ve çizilen bir yere bırakılmalı, söylenmemiş sayılmalı, yazılanlar okunmamış bilinmeli, ilmî-bilimsel ölçülerde Diyarbakır Kalesi ele alınarak, dev projelerle mevzuu dile getirilmeli, yapılması gerekenler söylendiği yerde kalmamalıdır. Laftan çok icraata değer verilmeli, her bir burcun onarımı bu şehrin bir iş adamına onarım için verilmeli ve doksanın üzerinde olan burcun en azından ellisi iş alanlarına dönüştürülmeli, kalan burçlar da turistik ziyaretler için herkese açık olmalıdır.

Çöpten ve kirlilikten geçilmeyen, her an yıkılacakmış gibi görünen yapısını daima göz ardı ettiğimiz, ayakta kalan burçların yıkık değil, sağlam olan bölümlerini kabartmalarını ve kitabelerini ne zamana kadar albenili eserlerde, albümlerde seyre dalar ve Diyarbakır Kalesi'nin halen yerinde sapasağlam olduğunu zannederiz?

Diyarbakır Kalesini şehrin hayatından atın, geride fazla bir şey kalmaz, şehri anlatmak için. Diyarbakır Kalesi'ni dediğimiz üzere şehirle bütünleştirin değişecek olanların ne olduğuna kendiniz bile inanmayacaksınız.

"Halep oradaysa arşın burada" hesabı ile düşünmekte fayda vardır. Bu şehrin canlılığı, adeta bir yönüyle Diyarbakır Kalesi'ne bağlıdır. Diyarbakır Kalesi, gereken onarımları bünyesinde kabul ettiği an, bu şehrin kendine yetebilirliği "Bu ne sihir ne keramet/Bunda vardır bir marifet" manasınca ortaya çıkacaktır. Plânla programla bürokrasiyle, kâğıt üzeri işlemler bir yana bırakılmadıkça ve bu şehre bir hizmet ifa edilmek isteniyorsa reçete ortadadır. Biz, mimar değiliz biz mühendis değiliz. "Şehir Tarihçisi" olma iddiasıyla yazan biri olarak düşüncelerimiz, bu.

Elbette her yazdığımız şehir konulu yazılarımızda genelden özele doğru bir anlatım geliştirirken, diğer şehirlerin de kaderinde çoğunlukla bu umursamazlığın mevcudiyeti gözden kaçmamaktadır. Devlet, trilyon kere trilyon ihale açsa ve bunları birkaç kez tekrarlasa değişen durum olmaz. Ne olmalı? O şehrin insanı, kendi yarasını kendisi sarmadıkça, uzaklardan gelen merhem, yarayla buluştuğunda sıcaklığını kaybeder.